

V. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 159:347.96

Асташева Олександра Сергіївна
студентка 3-го курсу юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: **Чебан Вікторія Миколаївна**,
к.ю.н., доцент кафедри процесуального права
юридичного факультету
Чернівецького національного
університету ім. Ю.Федьковича

ПСИХОЛОГІЯ УХВАЛЕНЬ СУДОВИХ РІШЕНЬ

У ст. 124 Конституції України зазначається, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами при ухваленні судових рішень. Вимоги досудових рішень, згідно з процесуальним правом, автори поділяють на зовнішні і внутрішні. Зовнішні – виключність, обов'язковість та законність, внутрішні – правосудимість. Основними елементами правосудності судового рішення є: 1) верховенство права, 2) обґрунтованість, 3) повнота, 4) ясність, 5) точність, 6) вмотивованість, 7) відповідність визначеній законом процесуальній формі. У статті досліджується соціальні і психологічні аспекти діяльності судді при постановці судового рішення, через призму правового і юридичного реалізму в законодавчій сфері та через призму психології та психоаналізу.

Ключові слова: судові рішення, судова психологія, неупередженість, судова діяльність, правосуддя, соціальна і психологічна сутність, психологічний аспект, процесуальна діяльність.

In Art. 124 of the Constitution of Ukraine states that justice in Ukraine is exercised exclusively by the courts when adjudicating.

The requirements of pre-trial decisions, according to procedural law, are divided into external and internal authors. External - exclusivity, obligation and legality, internal - criminal conviction. The main elements of the judicial judgment are: 1) the rule of law; 2) validity; 3) completeness; 4) clarity; 5) accuracy; 6) motivation. The article explores the social and psychological aspects of a judge's activities in adjudication, through the lens of legal and legal realism in the legislative field, and through the lens of psychology and psychoanalysis.

Keywords: court decision, forensic psychology, impartiality, judicial activity, justice, social and psychological nature, psychological aspect, procedural activity.

Постановка проблеми. Судова діяльність, нарівні з іншими видами юридичної діяльності, функціонує в умовах соціальної системи країни, щой обумовлює її соціальну та психологічну сутність. Вона виявляється у постійній правозастосовчій практиці суддів, котрі поряд з набором професійних якостей є носіями ще й звичаїв, традицій, неповторних характерів, звичок тощо, тісно взаємопов'язаних із практичною діяльністю. Крім того, на судову діяльність впливають правова культура, рівень знань, історичні етапи, рівень та якість розвитку інших державних інститутів, конкретна ситуація і таке інше. Вплив таких факторів не можна зневажати чи недооцінювати, проте він не повинен ставити під сумнів основоположні принципи, закріплені в Конституції та Законах України, в тому числі діючому процесуальному законодавстві. Фактична незалежність судді залежить від його поведінки і в першу чергу відображається в його рішеннях, а це вже відображається в незалежності, яка сприймається суспільством і самими суддями (суб'єктивна незалежність). Всі ці елементи загалом впливають на довіру до судової влади.

Ступінь наукової розробки проблеми. Дану тему досліджували багато вчених, зокрема: В. Бедь, В. Коновалова, М. Костицький, Й. Кудрявцев, Т. Сахнова, О. Сітковська, М. Строгович, В. Шепітько, В. Шибіко. Фундаментальні роботи

на цю тематику писали І. Гофбауер, К. Екартсгаузен, И. Шауманн та інші.

Мета дослідження. Виходячи з п.22 Висновку №3 (2002) КРЕС суспільна довіра та повага до судової влади є гарантіями ефективності системи правосуддя: поведінка суддів у їхній професійній діяльності, зрозуміло, розглядається громадськістю як необхідна складова довіри до судів [1]. Неналежна поведінка одного судді вплине на репутацію всієї судової системи. При постановленні судових рішень судді повинні бути безсторонніми, вільними від будь-яких зв'язків, прихильності чи упередження, що впливає або може сприйматися як таке, що впливає на здатність судді приймати незалежні рішення. Ці фактори обумовлюють важливість дослідження того, що саме впливає на рівень упередженості суддів і які є шляхи подолання цієї проблеми. Щодо практичної діяльності це є надзвичайно важливим для врахування психологічних особливостей професійної взаємодії та спілкування. Тому метою є розгляд соціального і психологічного аспекту діяльності судді під час ухвалення судових рішень, в тому числі через призму правового і юридичного реалізму, в законодавчій сфері та через призму психології та психоаналізу і надання рекомендацій щодо викорінення упереджень при постановленні судових рішень.

Об'єктом роботи виступає та сфера соціуму, яка пов'язана зі здійсненням правосуддям і легітимним актом реалізації цієї влади – судовим рішенням.

Методами визначеними в роботі є: структурно - логічний, метод синтезу, лінгвістичний, психологічний, соціологічний, конкретно-історичний – для розгляду історичних витоків становлення судової психології як напряму юридико-психологічного знання, порівняльно-правовий – для здійснення аналізу міжнародної практики нормативно-правового забезпечення. Логічний метод застосовується вже на етапі головних визначень: правовий термін - судження, яке відповідає всім вимогам судження взагалі. Починається логічний метод дослідження з аналізу досліджуваного об'єкта. Тобто логічний метод пізнання шляхом аналізу виявляє структурні елементи, оформлені певним текстом. Далі встановлюється їх

співвідношення, хибність чи істинність висловлень, уточнюється понятійний апарат, який реалізує знання, встановлюється обґрунтованість, несуперечність і доведеність цього знання. Також використовується синтез, що є невід'ємною частиною дослідження, без якої неможливий структурно-логічний метод. За допомогою синтезу все об'єднується в чітку картинку.

Виклад основного матеріалу. Сучасне вітчизняне законодавство оперує різними термінами для ідентифікації поняття судових актів: судове рішення, рішення суду, вирок, постанова, судовий наказ, заочне рішення, ухвала, окрема ухвала.

Конституцією України суд було визнано єдиним легітимним органом судової влади, а судовий захист – універсальним способом захисту прав та свобод людини і громадянина. Було обґрунтовано, що єдиною формою здійснення легітимної судової влади є правосуддя, а легітимним актом реалізації цієї влади – судові рішення.

Судове рішення – це родове (універсальне) поняття, що означає акт -рішення суду, яким вирішується судова справа по суті, процесуальні питання, що стосуються руху справи, а також інші питання в межах юрисдикційних повноважень суду.

Судова діяльність, що в даному випадку є тотожною правосуддю і легітимним актам його реалізації – судовим рішенням – розглядається через призму поведінкової економіки (науки про раціональну і нераціональну поведінку особи та її передумови) [11].

Судове рішення повинно розглядатися в першу чергу як феномен соціальний, тому що не зовсім коректно обмежуватися лише процесуальним ракурсом сприйняття судового рішення, оскільки:

- по-перше, сама процесуальна наука вивела цей феномен за її межі (так, наприклад, предметом науки кримінального процесу виступають фрагменти, підсистеми об'єкта кримінального процесу, суспільні відносини і сукупність галузей права, в яких основний акцент робиться на порядку захисту порушеного права в судових органах);

- по-друге, соціальне значення судового рішення об'єктивно змінилося, що обумовлено загальною переорієнтацією суспільства на принципово інші цінності – цінності правової держави.

В основі теоретичної конструкції правової держави лежить ідея верховенства права, практична реалізація якої обґрунтовано пов'язується з діяльністю судів.

Саме формулювання у судових рішеннях основних принципів верховенства права і водночас їх застосування дає підстави стверджувати, що очевидним критерієм рівня розвитку суспільства є рівень правосуддя у ньому, а основним індикатором останнього – якість судових рішень.

Судове рішення – це, перш за все, ключовий інститут процесуального права, який протягом багатьох десятиліть залишається в епіцентрі наукових досліджень. Тому, щоб запобігти в контексті його прийняття неупередженості, потрібно враховувати, що це ще й особливий соціально-правовий феномен, який уособлює певні базові характеристики відповідного суспільства та є правовим засобом виконання судом його основного соціального призначення.

У Висновку Консультативної ради європейських суддів No 11 (2008) до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень зазначено: «щоб стати якісним, судове рішення повинно сприйматися сторонами та суспільством у цілому як таке, що стало результатом конкретного застосування юридичних правил, справедливого процесу та правильної оцінки фактів, а також як таке, що може бути ефективно реалізованим. Лише у такому випадку сторони будуть переконані, що їхню справу було розглянуто і вирішено справедливо, а суспільство сприйме ухвалені рішення як фактор відновлення суспільної гармонії». [5]

Таким чином, можна прийти до наступних висновків:

1. судове рішення є результатом тієї процесуальної діяльності суду, що передувала його ухваленню;
2. судове рішення є процесуальним документом, спрямованим конкретним адресатам, у тому числі й такому специфічному адресату, як суспільство;

3. повинні знаходитись в гармонії всі елементи, включені в принцип верховенства права.

При цьому, рішення не має задовольнити очікування сторін та суспільства у будь-якому разі, і в багатьох випадках це неможливо. У сторін різні, навіть протилежні, сподівання; завдання суду у таких умовах є дуже складним – переконати адресатів у тому, що рішення у справі є справедливим.

Конституційний Суд України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004. відмітив, що справедливе застосування норм права – це передусім недискримінаційний підхід, неупередженість [4].

Вимоги до судового рішення згідно з процесуальним правом можна поділити на внутрішні і зовнішні властивості судового рішення.

До зовнішніх властивостей судового рішення належить його виключність, обов'язковість та законна сила.

Внутрішні властивості судового рішення охоплюються таким важливим поняттям, як його правосудність.

В кінці-кінців саме внутрішні властивості судового рішення обумовлюють його зовнішні властивості.

Основними критеріями правосудності судового рішення (вимогами, яким воно має відповідати з позиції чинного процесуального закону) є: 1) верховенство права, 2) обґрунтованість, 3) повнота, 4) ясність, 5) точність, 6) вмотивованість, 7) відповідність визначеній законом процесуальній формі.

Відповідно до вимог статті 129-1 Конституції України - суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов'язковим до виконання [6].

Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку. Формулювання «у визначеному законом порядку» уособлює принцип законності.

Наведемо приклади в процесуальному законодавстві.

Так, відповідно до статті 213 ЦПК судове рішення має бути законним і обґрунтованим [3].

Законним є рішення, яким суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно із законом.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин справи, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені у судовому засіданні.

Відповідно до статті 370 КПК судове рішення має бути законним, обґрунтованим та вмотивованим [9].

Законним є рішення, ухвалене компетентним судом згідно з нормами матеріального права з дотриманням вимог кримінального провадження, передбачених КПК.

При цьому, для захисту прав і свобод громадян неприпустимим є допускати поверховість досудового розслідування, що в подальшому негативно відбивається на розгляді кримінальних проваджень в суді.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до статті 94 цього Кодексу.

Вмотивованим є рішення, в якому наведені належні й достатні мотиви та підстави його ухвалення.

У буквальному розумінні вимога законності означає дотримання судом норм матеріального і процесуального права. [11]

При цьому, існують проблеми при наданні остаточної оцінки доказам. Суд дає їх лише при вирішенні справи, тобто у кінцевому судовому рішенні за результатами розгляду справи.

У судовому рішенні суддя повинен оцінити кожен доказ окремо, а також всі докази разом у їх сукупності та взаємозв'язку. Результат такої оцінки у свою чергу має відповідати певним критеріям.

Так, для ухвалення процесуальних рішень, як правило, достатньо дотримання такого критерію, як «висока ймовірність», а щодо дотримання критеріїв «переконливості» та

«поза усяким сумнівом», то такі вимоги найчастіше висуваються до кінцевого рішення у справі.

Соціальна сутність судової діяльності проявляється і через принципи суддівської діяльності, які нормативно закріплені у внутрішньому законодавстві та набули формального вираження на міжнародному рівні і відповідно схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р. під назвою «Бангалорські принципи поведінки суддів» [10]. Текст цієї резолюції повною мірою відображає соціальну сутність та покликання суддів та суду в цілому.

У Загальній декларації з прав людини визнається як основоположний принцип надання рівною мірою кожній особі права на розгляд справи, що пов'язана зі встановленням її прав та обов'язків, а також із питанням її винуватості у скоєнні кримінального злочину, незалежним судом, на засадах справедливості та безсторонності, на відкритому судовому засіданні у встановленому законом порядку.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права гарантує рівність усіх громадян перед судом, а також право кожної особи на своєчасний розгляд її справи, що пов'язана зі встановленням її прав та обов'язків, а також із питанням її винуватості у скоєнні кримінального злочину, компетентним та незалежним судом на засадах справедливості та безсторонності, на відкритому судовому засіданні у встановленому законом порядку.

Довіра суспільства до судової системи, а також до авторитету судової системи в питаннях моралі, чесності та непідкупності судових органів посідає першочергове місце в сучасному демократичному суспільстві.

Психологічний підхід до судової діяльності дозволяє глибше розуміти її зміст, тісно переплітається з моральним, оскільки право виступає не тільки мірою справедливості, але й оцінкою взаємовідносин між людьми, між особою і державою, державою і суспільством.

В основі судового процесу лежить соціальний за сутністю конфлікт, що набув юридичної форми. Конфлікти юридичної

сфери та кризові ситуації у правовій галузі є природною компонентою соціальної реальності.

Лише розкривши соціальну природу конфлікту і надавши йому юридичної оцінки, суд може прийняти по-справжньому правове і соціально значуще рішення.

Важливою формою соціальної взаємодії в процесі судочинства виступає взаємний вплив суддів, що найбільш повно виявляє себе в судовому прецеденті. Соціальне значення судового прецеденту полягає в тому, що за його допомогою можна вирішувати такі справи, які в даній конкретній формі законодавець не міг передбачити.

Судова діяльність розглядається також через призму філософських концепцій права, зокрема – правового та юридичного реалізму.

Правовий реалізм як компроміс між позитивним і природним правом визначає право як особливе суспільне явище, що створюється судом, перебуває у постійному розвитку, на відміну від «застиглих» норм. В основу правового реалізму покладено судову практику, при цьому рішення суду визнається правом, а норми – лише його формальним вираженням [8].

Американський правовий реалізм як один із видів правового реалізму є одним із джерел ідейного наповнення цієї концепції, де право розумілося як технічний засіб для передбачення можливих рішень судів із конкретних справ, важлива роль відводилась соціологічним та психологічним аспектам прийняття рішень [7]. Представники американського реалізму намагалися удосконалити методи, за допомогою яких можливо було б із більшою точністю передбачити майбутні рішення, глибше зрозуміти функціонування правової системи тощо.

Правові реалісти визначили суддівській розсуд як можливість судді вийти за рамки закону в разі необхідності задля встановлення істини чи відновлення справедливості, але в межах суспільного досвіду; розробили внутрішні та зовнішні критерії, за якими розсуд повинен функціонувати як визначення тенденції розвитку законодавства, обов'язковість, об'єктивність (у міру можливості), розумність, неупередженість, урахування

досвіду та моралі суспільства; вказали на недоліки, які необхідно ліквідувати, а саме: застарілу ідеологію та правосвідомість, безвідповідальність за прийняття рішення, двозначність розуміння одного й того ж терміна, відсутність інформації стосовно процесу правосуддя як для суддів, так і для суспільства, недосліджуваність суддями процесу винесення власних рішень [8].

У свою чергу, юридичні реалісти дійшли низки важливих висновків: по-перше, одноманітне та логічно послідовне застосування права в принципі є нереальним; по-друге, визнаючи цю обставину, юристи мають усвідомлювати власні забобони та світоглядні установки, що перешкоджають порівняно об'єктивному застосуванню права; по-третє, так само, як не існує двох однакових суддів з однаковим мисленням, не існує двох однакових справ з ідентичними фактичними обставинами; з чого випливає, що судді мають виносити рішення, спираючись не стільки на абстрактні юридичні норми, скільки враховуючи унікальність обставин кожної конкретної справи.

Що стосується характеристики психічних процесів, за допомогою яких суддя виконує теоретичні та практичні завдання у своїй діяльності, тобто поведінкової економіки (дослідження впливу психологічних факторів на рішення людей) [12], до найважливіших професійних якостей можемо віднести наступні:

- у пізнавальній сфері особливо важливу роль відіграють такі якості мислення, як аналітичність, критичність, логічність, уміння порівнювати, узагальнювати, класифікувати дані тощо;

- серед властивостей пам'яті важливу роль відіграє оперативність в обробці інформації, чітке і повне знання законодавства та процесуальних норм юридичної діяльності;

- важливе значення для діяльності судді мають такі властивості уваги, як стійкість у ході вивчення важливої для суду документації, концентрація.

Судове рішення є процесуальним документом, спрямованим конкретним адресатам, у тому числі й такому специфічному адресату, як суспільство.

Отже, автор судового рішення, як документа, повинен пам'ятати, для кого він чи вона пише, та враховувати потреби адресатів.

Судовим рішенням дійсно задовольняється не лише потреба конкретного суб'єкта – сторони (хоча цю функцію рішення виконує у першу чергу), але й потреба суспільства у законності та справедливості судового рішення (оскільки через рішення реалізується загальна соціальна функція суду). Судове рішення у кінцевому підсумку повинне стати стабілізатором у конкретних суспільних відносинах, усунувши їхню спірність, тому його доступність і орієнтація на суспільство є надзвичайно важливою.

Стосовно упередження переконань – слід зазначити наступне.

Найчастіше обирається висновок, який погоджується з наявними переконаннями, тому іноді буває складно абстрагуватись від своїх переконань, щоб оцінити доречність аргументу [13].

Діяльність судді передбачає комунікацію з обвинуваченим на основі взаємоповаги, дотримуючись презумпції невинуватості. У такій ситуації часто виникають психологічні бар'єри між суддею та іншими учасниками процесу. Владний характер діяльності, покликання «вершити правосуддя», «стояти на сторожі закону» тощо, поряд із високим щоденним навантаженням, негативно впливають на психіку судді, що поступово може призвести до професійної деформації. Значне психоемоційне напруження, екстремальний характер праці, високий рівень відповідальності за наслідки рішень, побоювання за власну безпеку та безпеку близьких – усе це є стресовими факторами. Як наслідок, можуть з'являтися судові помилки, спрощений підхід до оцінки доказів, безпідставні самовідводи, передчасні висновки про необхідність повернення справ на новий розгляд тощо. Тобто те, що суддя в силу специфіки своєї професії формує певні чіткі переконання, може призводити до судових помилок.

А тому, зазначених явищ суддям під час винесення судових рішень слід намагатися уникати. При цьому, необхідно

розробляти спеціальні програми щодо попередження та подолання синдрому «професійного стресу» та «професійного вигорання». Зокрема, для подолання таких явищ на початкових етапах, потрібна, по-перше, чітка взаємодія з своїм внутрішнім світом, а також необхідно контролювати себе за допомогою релаксації та саморегуляції. Крім цього, необхідно навчитись слухати, розуміти та вміти керувати своїми почуттями і емоціями.

В науці виділяють також спонтанну упередженість. Вона являє собою перебільшення людьми власної здатності передбачати і віра в те, що інші мали б передбачити розвиток подій краще, ніж насправді було можливо. Вивчення результату події змушує людину оновити своє розуміння, уявлення про неї. Опираючись на нове розуміння події, людина починає оцінювати ступінь передбачуваності в минулому її наслідків, забуваючи при цьому про оновлення власної думки, що відбулось завдяки вивченню результатів події [2]. Судді оцінюють події після факту їх настання, тому легко стають вразливими спонтанній упередженості.

Так, наприклад, соціологічні дослідження показали, що рівень впевненості суддів щодо вини особи до перегляду несанкціонованого слідчим суддею відеозапису місця події була мінімальною. А після перегляду відеозапису, здобутого в незаконний спосіб, рівень впевненості суддів стосовно вини особи у вчиненні певного кримінального правопорушення сягнув максимальної відмітки.

Отже, можна прийти до висновку, що часто судді не спроможні знехтувати недопустимою інформацією навіть тоді, коли цього вимагає закон. Одного разу сприйнявши недопустимий доказ, суддя не спроможний забути його.

Тому для нівелювання впливу недопустимих доказів на формування внутрішнього переконання судді, можливо, доцільно виробити механізм, який би не допускав такі докази до судді, котрий виносить рішення по суті справи. Це можна зробити запровадженням, наприклад, нової стадії судового розгляду справи – перевірконого провадження, коли один суддя перевіряє матеріали провадження на предмет наявності

недопустимих доказів, після цього справа перерозподіляється іншому судді, котрий після її розгляду виносить рішення по суті.

Висновки. Безпосередній внесок суддів у процес формування принципу верховенства права полягає у тому, що вони формулюють у своїх рішеннях основні принципи верховенства права і водночас застосовують їх, тим самим практично забезпечують їх утвердження.

Психологічна сутність судової діяльності представлена у статті низкою психологічних особливостей, обумовлених та тісно пов'язаних із роллю суддівства у суспільстві.

Очевидним критерієм рівня розвитку суспільства є рівень правосуддя у ньому, а основним індикатором останнього – якість судових рішень.

Основними критеріями правосудності судового рішення (вимогами, яким воно має відповідати з позиції чинного процесуального закону) є: 1) верховенство права, 2) обґрунтованість, 3) повнота, 4) ясність, 5) точність, 6) вмотивованість, 7) відповідність визначеній законом процесуальній формі.

Внутрішнє переконання судді формується внаслідок упорядкованої мисленнєвої діяльності і за своєю психологічною сутністю становить впевненість, відсутність сумнівів у істинності висновків, готовність зафіксувати їх у процесуальних документах і публічно висловити, нести за них відповідальність. Воно є морально-психологічною категорією, що передбачає наявність наступних складових: індивідуальні знання, набуті суддею до акту оцінки доказів; процес пізнання інформації, наданих або отриманих суддею доказів; усвідомлення суддею міри своєї незалежності; емоційний стан судді у ході дослідження доказів; зовнішня обґрунтованість та аргументованість прийнятого рішення в процесуальних актах.

У статті були розглянуті соціальний і психологічний аспект діяльності судді через призму правового і юридичного реалізму, в законодавчій сфері та через призму психології та психоаналізу. Були наведені приклади, які ілюстрували ці

явища. Було проаналізовано загальні тенденції і запропоновано шляхи удосконалення цих процесів.

Проаналізовано поняття упередження переконань та спонтанну упередженість.

Зокрема, для нівелювання впливу недопустимих доказів на формування внутрішнього переконання судді доцільно виробити механізм, який би не допускав такі докази до судді, котрий виносить рішення по суті справи. Зокрема шляхом запровадження нової стадії судового розгляду справи – перевірконого провадження, коли один суддя перевіряє матеріали провадження на предмет наявності недопустимих доказів, після чого справа перерозподіляється іншому судді, котрий після її розгляду виносить рішення по суті.

Література:

1. Висновок No 3 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності* [Електронний ресурс]. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/Висновок%20№%203.pdf>.
2. Деніел Канеман: Мислення швидко й повільне/ Daniel Kahneman: Thinking, Fast and Slow
3. Цивільний процесуальний кодекс [Електронний ресурс]. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 No 15-рп/2004 // Офіц. вісн. України. – 2004. – No 45. – Ст. 2975.
5. Висновок No 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень [Електронний ресурс]
6. Конституція України: чинне законодавство: Офіц. Текст. – К.: Алерта, 2016. – 80 с.
7. Копоть В.О. Американський правовий реалізм як один з напрямів концепції правового реалізму / В. О. Копоть // Часопис Київського університету права. – К., 2005. – No 4. – С. 41–46.

8. Копоть В.О. Скандинавський правовий реалізм як один із важливих напрямів концепції правового реалізму / В. О. Копоть // Держава і право : [збірн. наук. праць. Юридичні і політичні науки]. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького НАН України, 2005. – Вип. 29. – С. 76–82.

9. Кримінально-процесуальний кодекс України (проект No 0952 від 25.05.2006 року). [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.gska2.rada.gov.ua.

10. Бангалорські принципи діяльності судді: резолюція 2006/23 Економічно та Соціально Ради ООН від 27 липня 2006 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу www.fair.org.ua/content/library_doc/Bangalore_principles_ukr.pdf

11. Посібник із написання судових рішень – Київ: «Дрім Арт», 2013. – 223 с.

12. Семенкова Т. Г. Издание трудов Смита в дореволюционной России и в советское время // Адам Смит и современная политическая экономия. Под ред. Н. А. Цаголова. — М., 1979.

13. Девід Макрейні: Ти не настільки розумний / David McRaney: You Are Not So Smart

УДК 343.36

Бабій Алла Юрївна
асистент кафедри кримінальної юстиції
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ДЕСТРУКЦІЇ В МЕХАНІЗМІ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ

Стаття призначення визначенню місця деструктивної поведінки в механізмі злочинної поведінки особи злочинця, а також в системі детермінуючих злочинність факторів.

Ключові слова: деструкція, деструктивна поведінка, адиктивна поведінка, механізм злочинної поведінки.

Статья посвящена определению места деструктивного поведения в механизме преступного поведения личности